

MĚŘENÍ FAKTOGRAFICKÝCH ÚDAJŮ

1 Jasně cíle otázek

2 Jak si poradit se složitými pojmy?

3 Problém vědomostí a rozpomínání respondentů

4 Jak minimalizovat stylizaci respondentů?

1 Jasně cíle otázek

→ Než začneme s formulacemi otázek, musíme znát přesné cíle otázek

Příjem respondenta? Ale jaký?

- průměrný měsíční příjem / roční příjem
- pouze z placeného zaměstnání / z dalších zdrojů
(přídavky na děti, dividendy, úroky...)
- příjem respondenta samotného / příjem celé domácnosti
- čistý / hrubý

Možné formulace:

- Kolik peněz si v průměru vyděláte za měsíc ve vašem stávajícím zaměstnání?
- Jaké byly v posledních 12 měsících vaše celkové příjmy z placeného zaměstnání?
- Jaká je celková výše příjmů u vás a členů vaší domácnosti z placeného zaměstnání i z dalších zdrojů za poslední kalendářní rok?

→ Na počátku výzkumu:

- seznam otázek
- cíle otázek
- představu o technickém zpracování otázek

Efekt otázky s nejasným cílem:

„Řekněte mi prosím, jaké způsoby bydlení jste až do této doby využívali“

Současné bydlení	Mariánské Hory a Hulváky	Moravská Ostrava a Přívoz	Ostrava jih	Poruba	Slezská Ostrava	Vítkovice	Celkem
1+1	0,0%	38,1%	5,3%	13,3%	89,5%	42,9%	34,1%
nájem	90,0%	33,3%	0,0%	46,7%	15,8%	0,0%	28,6%
2+1	0,0%	0,0%	31,6%	66,7%	10,5%	28,6%	22,0%
ubytovna	0,0%	14,3%	31,6%	0,0%	0,0%	0,0%	9,9%
topení na dřevo (uhlí)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	36,8%	28,6%	9,9%
4. kategorie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	36,8%	14,3%	8,8%
2. kategorie	0,0%	0,0%	26,3%	0,0%	0,0%	0,0%	5,5%
bez koupelny	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	57,1%	4,4%
1+0	0,0%	4,8%	15,8%	0,0%	0,0%	0,0%	4,4%
byt 1. kategorie	0,0%	4,8%	15,8%	0,0%	0,0%	0,0%	4,4%
hotelový dům	0,0%	0,0%	15,8%	0,0%	0,0%	0,0%	3,3%
azylový dům	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	3,3%
podnájem	0,0%	9,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%
u rodičů	10,0%	0,0%	5,3%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%
3+1	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	1,1%
malý - moc lidí	0,0%	0,0%	5,3%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%
bez topení	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	1,1%
dům na půli cesty	0,0%	4,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%
byt 3. kategorie	0,0%	4,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%
Celkem (vložil AB)	100,0%	114,4%	152,8%	146,7%	189,4%	200,1%	148,5%

Pramen: Sociologické šetření: Rozvoj sociálních služeb města Ostravy v reflexi jejich uživatelů.

Respond & Co, s.r.o., marketingová agentura, 2003.

2 Jak si poradit se složitými pojmy

Příklad = příjmy

Jaké máme možnosti:

(A) Předložíme komplexní definici

(P ř í k l a d)

Nyní bychom rádi odhadli celkový čistý příjem váš i členů vaší rodiny s nimiž žijete ve společné domácnosti, za kalendářní rok 2005.

Požádáme vás, abyste do výpočtu zahrnul: veškeré příjmy vás a členů vaší rodiny z placeného zaměstnání, včetně příjmů, které vy a členové vaší rodiny případně dostáváte z jiných zdrojů, jako jsou důchody, přídavky na děti, výživné, sociální dávky, podpora v nezaměstnanosti, úroky z úspor či renty, příjmy z dluhopisů nebo z burzy, resp, další příjmy.

Tedy, zahrneme-li příjmy ze všech těchto zdrojů od vás a členů rodiny s nimiž žijete ve společné domácnosti, jak vysoký byl celkový peněžní příjem vaší domácnosti v roce 2005?

Riziko:

Nezatěžujte
nás složitými
definicemi !

(B) Užijeme sérii jednodušších otázek

Výhody:

- Ulevíme respondentům od těžkopádných definic
- Nenutíme respondenta k výpočtům
- Získáme informace o odlišných typech příjmů
- Máme větší jistotu, že žádná položka příjmů nechybí

(C) Definicím se vyhneme – položíme otázku a odpovědi kódujeme dodatečně

Stal jste se v posledních 12 měsících obětí krádeže?

Stal jste se v posledních 12 měsících obětí loupeže?

Příklad jiného složitého pojmu: Ekonomická pozice respondenta

37. Jaké je Vaše současné ekonomické postavení, hlavní zdroj obživy?

Zakroužkujte pouze jednu možnost. Odmítl 97, neví 98, bez odpovědi 99.

1. Zaměstnanec na plný úvazek
2. Zaměstnanec na částečný úvazek (1/2 a vyšší)
3. Zaměstnanec na částečný úvazek (méně než 1/2)
4. Soukromník, podnikatel
5. Svobodné povolání
6. Pomáhající člen rodiny
7. Nezaměstnaný
8. Student, učeň
9. Důchodce pracující
10. Důchodce invalidní
11. Důchodce starobní
12. Trvale v domácnosti
13. Na mateřské dovolené, rodičovský příspěvek
14. Ostatní

39. Jaká je (byla) Vaše profese, popřípadě pracovní zařazení ve Vašem hlavním zaměstnání?

Odpověď zaznamenejte co nejpodrobněji. Nestačí údaj "dělník", ale je potřeba další určení, např. "dělník u běžícího pásu při montáži motorů".

U respondentů, kteří v současné době nepracují (důchodci, nezaměstnaní atd.), zjišťujete jejich poslední zaměstnání, profesi. Pracujících důchodců se ptáte na profesi před odchodem do důchodu. Odmítnutí odpovědi: 9997, neví: 9998, bez odpovědi: 9999, nikdy nepracoval: 0000.

.....

.....

3. Problém vědomostí a rozpomínání respondentů

Problémy:

(a) respondent nemusí mít potřebnou informaci

Pro dotazování jistější = „self-respondent“, nežli „proxy-respondent“

(b) respondent ví, ale si těžko si vybavuje

Časový rámec otázek na minulost stanovovat obezřetně (←předvýzkum)

Jak pomoci událost osvěžit ?

- Před otázkou vložit úvodní text (vpravíme respondenta do kontextu)
- Užít baterie otázek, zjišťujících související okolnosti (stimulovat asociace)

(c) respondent si vzpomene, ale obtížně jev časově zařazuje

Jak pomoci?

- Použít kalendář
- Připomenout jiné události z daného období

4 Jak minimalizovat stylizaci respondentů?

O čem jsme již mluvili?

- dáme najevo, že přijímáme všechny odpovědi
- vybavíme citlivou otázku „změkčujícím“ úvodem
- přístup „přihodilo se to“
- přístup číslované karty
- přístup „všichni to dělají“
- přístup „ostatní lidé“

Další možné postupy

- **Ujistíme respondenty o důvěrnosti informací**
- **Zdůrazníme respondentům význam přesnosti jejich odpovědí**
- **Potlačíme roli tazatele (musí-li už být přítomen)**

záznamový arch, laptop, walkman...

- **Neodkláníme se od deklarovaného tématu výzkumu**
- **Je nutno klást choulostivé otázky všem ?**

Ize odfiltrvat „bezúhonné“?

- **Ve znění otázky dáme najevo náš předpoklad, že se zjišťovaný jev respondenta týká**
- **Snížíme míru podrobnosti zjišťované informace**

Řídil pod vlivem alkoholu - někdy v životě ?
- v posledním roce ?
- v posledních 30 dnech ?

- **Zpřesníme odpovědi zařazením kontextu daného jevu**

Řekl byste obecně, že pijete více než vaši přátelé, méně než vaši přátelé nebo asi stejně jako oni?

Vezměme teď vašeho přítele o němž vy víte, že pije nejvíce. Kolik byste řekl, že toho obvyčně vypije?

A co vy? Když uvažujeme dny, kdy si dopřejete nějaký alkohol, kolik toho asi vypijete?

- **Zapojíme obrázky**

Na okraj – **metoda náhodné odpovědi**

Zahrnuje užití dvou vzájemně nezávislých otázek. Respondent odpoví pouze na jednu z nich, ale jen on (nikoli tazatel) ví, na kterou ze dvojice otázek právě odpovídá.

Příklad : A: Užil jste v posledním měsíci marihuanu? ano - ne (cílová otázka)
 B: Má (měla) vaše matka narozeniny v červnu? ano - ne (přidaná otázka)

Respondent si (mimo zraky tazatele) hodí mincí (platí např. „hlava = odpovídá na ot. A, „orel“ = odpovídá na ot. B). Poté tazateli podá odpověď „ano/ne“.

Výpočet odhadu odpovědí

1	2	3	4	5
	Odpověď na obě otázky <i>(dejme tomu)</i>	Odhad odpovědi na „přidanou“ otázku (=narozeniny)	(Dílčí) odhad odpovědi na cílovou otázku (=marihuana)	Přepočítané podíly odpovědí na cílovou otázku (=marihuana)
Ano	20 %	4 % <i>(= 50:12)</i>	16% <i>(=20 - 4)</i>	32 % <i>(=16 . 2)</i>
Ne	80 %	46%	34% <i>(=80 - 46)</i>	68 %
	----- 100 %	----- 50%	----- 50%	----- 100%

Pozn. víme, že (a) při použití hodu mincí dostaneme rozdělení obou otázek 50 / 50;

(b) s narozeninami matky v červnu lze počítat v 1/12 případů.

Dále (c) pokud jen 50 % respondentů odpovídalo na otázku o marihuaně (sloupec 4), pak rozsah užití marihuany zdvojnásobíme (=sloupec 5).